

LBRIS

Editura NEUMA
Strada Libertății, nr. 188
Apahida, Județul Cluj

Editor: Andrea H. Hedeș
Coperta și DTP: Ioachim Gherman
Imagine copertă: Steve Johnson, Pexels.com

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
AYGHI, GHENNADI

Mângâierea pelinului : poezie / Ghennadi Ayghi ;
versiunea românească, pref., tabel cronologic și note de
Leo Butnaru. - Dej : Neuma, 2026
2 vol.

ISBN 978-630-357-037-2

Partea 1. - Dej : Neuma, 2026. - ISBN 978-630-357-036-5

I. Butnaru, Leo (trad. ; pref. ; tab.cronologic ; note)

821.161.1

GHENNADI AYGHI

MÂNGÂIEREA PELINULUI

(poeme)

Partea întâi

Versiune românească,
prefață, tabel cronologic și note de
Leo BUTNARU

Editura NEUMA

- 2000.** Premiul „Boris Pasternak”, înmănat la Moscova, în cadrul Congresului PEN-Clubului Internațional.
- 2002.** La editura new-yorkeză „Zephyr Press” îi apare volumul bilingv *Închinare – cântului*. Participă la prima ediție a Festivalului „Zile și nopți de literatură” de la Neptun. De aici încolo, creația sa este popularizată și în revistele literare românești.
- 2003.** La editura „Ivan Krasko” din Nădlac apare volumul de poeme *Chipul-vânt* în traducerea lui Leo Butnaru. Invitat în SUA pentru un periplu legat de prezentări de carte și lecturi cu public.
- 2004.** La sus-amintita editură, i se publică un al doilea volum de poeme, *Alunecări de vise* (trad. – L. Butnaru).
- 2005.** Aceeași editură lansează volumul de versuri și eseuri *Mai pur ca sensul* (trad. – L. Butnaru).
- 2006.** La 26 februarie Ghennadi Ayghi se stinge din viață.

CUPRINS

Subordonată tainei poeziei, seismicitate alunecărilor de vise (prefață de Leo Butnaru)	5
--	---

POEME	29
Liniștea, precum insomnia.....	31
Liniște	32
Baudelaire.....	34
Artistul.....	35
În pauză	37
Arbust	39
Rămas bun	41
Plecarea.....	42
Iarna marcată	43
Oaia în izbă	44
Câmpul-prolog	45
Cale	46
Moartea	47
Oamenii.....	48
De pe oștepe.....	49
De dragoste	51

Tihnă.....	52
Norii.....	53
Casa prietenilor.....	54
Copilăria.....	55
Beatitudine.....	57
Grădină în noiembrie – lui Malevici.....	58
Violă.....	59
Cazimir Malevici.....	60
Un madrigal pentru poet.....	62
Chef în iarnă.....	63
Mângâierea pelinului.....	64
La chefurile pictorilor.....	64
Copilăria lui K. pe Vltava.....	65
Versuri fără melodie.....	66
Noapte spre primăvară.....	67
N.H. În atelierul său.....	68
N.H. Printre tablouri.....	69
Lui David Burliuk.....	70
La un portret semnat de Vladimir Iakovlev.....	71
Pe o temă de Bojidar.....	72
Și: parcă desprinzându-te.....	73
Două poeme.....	74
La nunta amicului.....	76
Noapte: Moscova ca o șatră.....	77
Alinare = „Acolo”.....	78
Din nou: în pauzele visului.....	79
Roze în august.....	80

Ivirea iasomei.....	81
Roze de la capăt.....	81
Vis: drum prin câmpie.....	82
Chipul-vânt.....	83
Zare: mesteceni după geam.....	84
Poemul-piesă.....	84
Și: adormind: pădurea.....	85
La una din aniversările pierderii.....	87
Utrillo.....	87
Tu – puțin – în primăvară.....	88
Lucrurile din casa veche.....	90
Nivel: la Ostoiki.....	91
Cercul plopului – în cel ce doarme.....	93
Zăpezi peste Oceakovo.....	93
Lui Marc Chagall.....	94
Și: ca fila albă.....	95
Lui Pierre Emmanuel: două voci.....	96
Întâmpinare de pe somn.....	97
Tăiați florile.....	97
Loc: berăria.....	98
„Rândunica”: mod de a lega.....	100
„Chip luminos” – tablou de Grigori Gavrilenko.....	101
Inscripție.....	102
Promenadă: garoafe la mormântul lui	
Vladimir Soloviov.....	103
Roze pe Piața Vaclav.....	104
Din nou – pădurea.....	105

La revedere prietene.....	106
Roze în munți	107
Câmpia: în dricul iernii	109
Kahab-Roso: Mormântul lui Mahmud.....	110
Autumnala promenadă a fiului.....	111
Gunoștea din afara orașului.....	115
Din nou: de la capăt	116
Noaptea, tresărind.....	117
Și costișele câmpiei.....	118
Din nou: păducelul.....	119
Și visez pădurea... ..	120
Iarăși: reîntoarcerea spaimei	121
Țipăt: rozele-desene	123
Mestecenii: „centrul” super-locului	124
Tu – cu chipurile florilor	125
Îndelung: soarele	126
Trandafiri în oraș.....	127
Inscripție	128
Aproape. poienile	129
De adio: măceșul alb	131
Din nou, îmi amintesc de Hmîrî	133
Provizoria încheiere a sărbătorilor	134
Dionysos.....	137
Vis: mestecenii.....	137
Trezindu-mă după miezul nopții	138
Rozele acestei veri	139
Plânsul-și-eu	141

Tu ești liniștea mea.....	142
Freamătă pinii.....	143
Câmpie: arbust de răchită.....	145
Câmpie: pod: ierburi.....	145
Și: despre cel ce pleacă	147
Râul-Suomi	148
Pe scurt timp se includ și pinii.....	149
Chipul: arțar.....	150
Lacul și pasărea.....	150
Piniștea-cu-mesteacănul	151
Totdeauna despărțindu-te ca pentru totdeauna.....	152
Doar – foaia albă și frica.....	153
Inscripție	153
Pădure: întâlnirea-adolescentă	154
Colină: pini: amiază	155
Casă în afara orașului	156
Filă cu iasomie.....	157
Fila cu pini	157
Ploaia	158
Mozart: recursul nr. 1	158
Scena: umano-înflorirea	159
Brumărele: într-o dimineață de octombrie	160
Peste un an	162
Mersul – iertare	166
Reîntoarcerea: pinului	166
Locul scorușelor	168

Patria-limb	168
1978. Notiță în noaptea de revelion	169
Două notițe din vis.....	170
Prima întâlnire cu Vladimir Iakovlev	171
„Furtuni-iluminări: plecări”	172
Fără titlu	173
Din nou – notițe în timpul insomniei	174
Fila mărturisirii	175
Vis: tot mai departe de Kahib	175
Maci: în urbe: maci	176
Îndelung: mestecenii.....	177
Deja viața trece	178
Un chip de sărbători.....	179
Tu și florile	180
Guașă	181
Notiță de la miezul nopții.....	182
Un cântec mic pentru mine însumi	183
Răchitele	184
În amurgul neobligativității	185
Prietenului, despre undeva-iasomia.....	186
Înflorire în timpul bolii	188
Și: ultima celulă	189
 TABEL CRONOLOGIC	 191

SUBORDONATĂ TAINEI POEZIEI, SEISMICITATE ALUNECĂRILOR DE VISE

Un eseu biobibliografic dedicat oricărui autor celebru ar putea avea, eventual, o infinitudine de începuturi. Câteodată, sugestiile inițiatice pot fi dintre cele mai surprinzătoare. Una din ele m-a condus și pe mine spre primordiul prezentului text despre poetul Ghennadi Ayghi care mărturisea: „prin voia destinului, eu, dimpreună cu poezia mea, cu munca mea (oricare, oricum ar fi ea – nu îndrăznesc s-o evaluez) ne-am pomenit în sânul literaturii ruse... Pentru mine, ca persoană ne-rusă, acest fapt implică obligațiuni foarte speciale. Se știe doar cât de greu le vine poetilor-evrei în poezia rusă, dânșii având ca și cum o dublă povară, iar eu – chiar una triplă. Pentru că evreii au barem limba rusă drept maternă, a mea fiind însă ciuvașă. Astfel că responsabilitatea-mi față de poezia rusă e una personală, care nu privește pe nimeni altcineva și ea nu poate fi modificată sau abrogată”.

Această confesiune mă și făcu să meditez asupra finalului unui poem dedicat lui Paul Celan care, presupun, oferă o cheie pentru codul existenței și creației lui Ghennadi Ayghi însuși. „*Ne-Baptem./ Ne-e*”, – acestea sunt versurile de încheiere. Adică, în traducere din franceză – „*Ne-botezat./ Ne-e*”. Dar să nu luăm verbul în sensul lui direct, ecleziastic, chiar dacă ciuvașii, ca popor păgân, într-adevăr n-au cunoscut botezul până spre sfârșitul secolului XVII, când colonizatorii și misionarii ruși i-au familiarizat cu cristelnița. În cazul poetului Ghennadi Ayghi însă ar putea fi vorba de o re-botezare de ordin onomastic. Să amintim că dânsul și-a publicat primele versuri semnate cu slavonul nume de Lisin (Vulpeanu ori Vulpescu, pre românește fie scris). Iar Ayghi (*Ayhi*, în pronunție pur-ciuvașă), numele său de răsunet de peste ani, nu e numaidecât un pseudonim, ci reprezintă denominația ereditară, gentilică s-ar putea spune, a seminției din care se trage. Într-un interviu din 1990, poetul făcea lumină asupra acestui moment: „În trecut, ciuvașii nu aveau nume de familie, și numele său de pașaport – Lisin – tatăl meu l-a primit întâmplător. Bărbații cătunelor, adunându-se pentru a-și alege sau a-și inventa nume *oficiale*, de cele mai multe ori utilizau elementul patronimic: dacă tatăl tău e Vasile – vei fi Vasiliev; Petru – Petrov. La un moment dat însă, metoda a cam prins a-i plictisi și ei au purces

a-și atribui nume de celebrități. Din acest motiv, printre ciuvași există Pușkini, Lomonosovi, Lermontovi, Nekrasovi... Iar când îi veni rândul tatălui meu, sătenii, mai în glumă, mai în serios, i-au zis Lisin – chipurile, e șiret ca un vulpoi. Însă adevăratul nostru nume ereditar e Ayghi”. În ce privește sensul religios al *Ne-Baptem*-ului din finalul poemului amintit, poate că ne-botezatul, în chip ritualic, ciuvașul Ghennadi Ayghi a ajuns a fi unul din poeții profund religioși, în sensul creștin al sintagmei, revenind mereu cu gândul „acolo unde se contracta îndărăt *mult-trăitul* / condensându-se în / „*o Doamne*”. („O, Doamne!” – și ca o invocație de târzie compasiune pentru zecile de mii de consângeni de-ai săi deportați sau, pur și simplu, asasinați de revoluția și șovinismul imperialist. Înainte de toate, a fost lichidată intelectualitatea ciuvașă, care abia se înfiripa pe la sfârșitul secolului XIX, dar care deja la început de veac XX afla că, în Duma Rusă, deputatul Purișkevici nu o trata, pe ea și pe poporul din care se înălța, decât ca... „Vulg! Buluc!” Poetul rostește „O, Doamne!” ca să continue dramatic-îngândurat: „prin prezentele intemperii.../ scrutez destinele ce se îndepărtează...”) Asupra sa a exercitat o influență spirituală decisivă teosoful, misticul lituanian ostracizat de regimul comunist, mulți ani deținut în GULAG, Justinas Micutis, care l-a ajutat să-și formeze

o concepție creștină de esență europeană ca parte integrantă a viziunii asupra Lumii, Existenței, Duhului Sfânt, Învierii. Grație acestei reciprocități elective spiritual-creștine, Ayghi chiar se stabilește pe durata unui an în Lituania, unde își scrie volumul de versuri „Colinele-Gemene”. Astfel, de la sfârșitul anilor '60, în poezia sa apar referințe intrinseci la „vocalele Domnului”, inclusiv celebrul adagiul dintr-un final de poem: „Dumnezeu”?/ –e chiar o citație: din Dumnezeu”.

Așadar, născut la 1934, descinzând dintr-un mediu al unor ciudate, încă, interferențe de șamanism și ortodoxism („Firea bunicului meu reprezenta un straniu amestec de păgânism și creștinism... El avea obiceiul ca atunci când, în amurg, cireada revenea în sat, să-i iasă în întâmpinare, îngenunchea în fața taurului și se ruga... umbla la șezătorile fetelor, având și el cercei mari în urechi...”), în 1953 – anul morții lui Stalin – Ghennadi Lisin (Ayghi) vine la Moscova împreună cu alți doi conaționali neofiți în ale scrisului, dintre care doar el unul este admis student la Institutul de Literatură „Gorki”. Studiază în clasa poetului Mihail Svetlov, însă, de fapt, este completamente acaparat de poezia lui Boris Pasternak, pe care o simte afină ca geneză, direcție și eventuală perspectivă. Iar pentru atașamentul față de acest mare poet, pe care îl cunoaște personal și în ale cărui grații intră, se pomenește exclus

din Komsomol... fapt ce implica și exmatricularea sa de la facultate.

Cum a fost? O povestește însuși Ghennadi Ayghi: „De multe ori, mi se întâmplă să confund anumite date ale biografiei mele, însă prima noastră întâlnire (cu Pasternak) avu loc în 1956, când dânsul abia terminase de scris romanul (*Doctorul Jivago*). A urmat 1957 – destul de bun, liniștit. Apoi se dezlănțuiră anii de adevărat coșmar 58, 59... Pentru mine Pasternak era un om sfânt. Consideram că ar trebui să-l iubească întreaga lume, – însă, deodată, am constatat că mulți inși nu au ochi să-l vadă, cât de mult este urât. (După ce lui Boris Pasternak i-a fost acordat Premiul Nobel pe care, până la urmă, sub presiunea ideologilor comuniști și a gloatei asmuțate de ei se văzu nevoit să-l refuze. – *n.m.*) Când mi-a fost dat să cunosc atare atitudini dușmănoase, când văzusem acele manifestații de ostilitate, auzind strigându-se: „Afară din țară!”, „Trădătorule!” și atâtea altele, – astea mi se păreau de neimaginat, însemnând sfârșitul unei credințe anume, sfârșitul a toate!”

Neplăcerile porniră și de la faptul că Nâzim Hikmet, poet turc aflat în exil la Moscova, propusese un grupaj de versuri de-ale studentului Ghennadi Ayghi colegilor săi polonezi care, traducându-le, sugerară că ele nu se aliniază dogmatic așa-zisei „poezii sovietice”. Astfel că, timp de șase ore cât au ținut dezbaterile

ședinței de excludere din Komsomol, diverși indivizi îi înjurau în fel și chip pe junele „trădător prin poezie”, pe Mihail Svetlov, profesorul său, și pe Boris Pasternak, – un oarecare Sergovantsev chiar strigând: „Afurisit fie cel care și-a trădat și marele și micul său popor!” Iar peste o zi, se ținu ședința catedrei de creație a institutului, dezmațul ideologic-incriminator fiind dirijat de „poetul” Aleksandr Jarov care prezida – culmea! – o comisie a Uniunii Scriitorilor, constituită *ad hoc* ce se numea chiar: Comisie pentru cazul Ayghi. Și iarăși murdării aruncate la adresa lui Pasternak. Jarov țipa: „Ăsta s-a vândut Occidentului, dar dacă nemții ar fi reușit să cucerească Moscova, pe el, ca pe un evreu ce este, l-ar fi spânzurat primul!” Însă studentul, pe atunci tânăr poet ciuvaș, îi reproșează dezlănțuitului stihuitor de curte comunistă: „Pasternak este un mare poet rus și dumneata nu ești demn de a-i pronunța numele...” Iar sarabanda inchizitorială continuă și la congresul Uniunii Scriitorilor din Federația Rusă unde, în tandem, sunt date anatemei numele lui Pasternak, laureat al Premiului Nobel, și cel al debutantului descins la Moscova dintr-o oarecare localitate ciuvașă de pe Volga. Și acestea erau de asemenea exemple trist-relevante ale eșecului artiștilor nonconformiști în fața aparatului de partid bine instalat (împănat și... împăunat) și a maselor retrograde supuse primitivizării.

Ce putea urma decât izgonirea din institut, ostracizările, umilințele, limitarea drepturilor cetățenești, inclusiv ridicarea dreptului la semnătură?... Ayghi pleacă la prietenii săi siberieni din Irkutsk, încercând să se aranjeze la lucru. Zadarnic! Face aceleași tentative și-n Șușukar (Ceboksari), capitala autonomiei ciuvașe. Zadarnic!! Ba mai mult, i se înscenează o provocatie de nesupunere față de miliție și, pe scurt timp, face închisoare.

Un an întreg, doarme prin gări, prin oficiul poștal central din Moscova (din „*Urbea-Pericol*”, cum avea să spună într-un poem). Până în ziua în care cunoaște cercul unor artiști din *clandestinitate*. „Parcă mi s-ar fi întâmplat o minune, nu alta, care mă salvă – atât în plan existențial, cât și de creație. Ei m-au luat pe bune ca pe unul de-al lor, iar versurile mele (pe atunci abia începusem să scriu rusește) – drept poezie rusă, pentru dâșii „ne-slavonismul” meu neavând vreo importanță. Plus la asta, deja aveam unde să înnoptez, unde să mănânc, să comunic cu oamenii...”

Prin urmare, de la începutul anilor '60, Ghennadi Ayghi, deja poet și ciuvaș și rus, face parte din rândul artiștilor *underground*-ului moscovit. E printre cei care, în subsoluri obscure, traduc din Becket și Ionesco, din poezii francezi, consultă ediții informative occidentale despre arta nouă, fac rost de albume cu reproduceri din pictura avangardistă.

Acolo, în ilegalitatea artistică, puteau satisface necesitatea omului de a cunoaște și re-cunoaște propriile esențe prin cultură. Probabil, îl invocau și pe Gide care scrisese în *Jurnal* că lumea nu va fi salvată, dacă poate fi, totuși, decât de nesupuși. Pentru că fără aceștia n-ar mai exista civilizația, cultura umană. „Adică, ne familiarizam cu circuitul unui nou sistem artistic”, îmi spunea Ghennadi Ayghi în una din zilele și nopțile de literatură ale Festivalului de la Mangalia-Neptun-Constanța, adresându-mi privirea sa mijit-ageră de vânător asiat care, se zice, vede samurul la câțiva kilometri depărtare. Iar eu, din cele citite, îmi amintii că unul din mentorii săi, pictorul Vladimir Iakovlev, demult, în tinerețe, îi spuse cu un subtil motiv de pilduire orientală, de parabolă de stepă: „stând în fața ta/ admiram jocul de reflexe/ pe luciul trăpașului”. Iar „trăpașul” se dovedi a fi cu adevărat unul pur-sânge! Și, parcă, ușor năvăș, dacă e să pornim de la incompatibilitatea cu contextul poetic rusesc, aproape în generalitatea lui, de la insularizarea periferică a junelui ciuvaș, a ciudatei și molcumei fraze poetice ayghiene, care poate fi pusă sub incidența ce stă la baza fenomenologiei în implicită transfuzie de semnificații cu experimentele estetice expresioniste ale lui Wilhelm Worringer sau Wassili Kandinski. Fraze, expresii negrăbite, atent-îndelung-în-prelungire dinaintea *Recentului Indicibil*, a ceea ce

emoționează, însă încă nu-și dezvăluie resorturile, alcătuirile și cardiograma sensurilor. Dar totuși, sunt indicate și „adrese”, motive concrete: „la început a fost – să zicem – rana: / primordialitatea ei – strălucirea / într-un țesut încă deloc matur / a ceea ce de obicei se numește *paternitate*”. „Iar lumina – pretutindeni – precum într-o oarecare rană / ce păstrează tainic și nevăzut / forță și durere-n locul său – / (...) și noi / ne risipim – rătăcim – ne oprim / pe buza de prăpastie-a acestei răni”. Conștiința poetică a lui Ayghi e rănită și „de hlebnikoviene *gloanțe somnolente*”, când surprinde „autoseismicitatea / alunecărilor de vise!”. Ecou hlebnikovian și în rănilile din orbitele „ochilor – ce – au – privit – cân – dva – cu – Dumnezeu”. Rănilile din orbitele ochilor au o „reflexie a durerii” ce învederează și partea neîntinată a firii, pentru că, oricât ne-am macula sufletul pe durata unei existențe omenești, în noi se mai află insule și tainițe de puritate.

Prin urmare, începând chiar de aici și dăinuind până la o nouă rană „în-sânge-deschisă-infantil: / până la Cupa-creier-orașului deschisă; / Ca Moartea ce cântă prohodind” (*Promenadă autumnală*). În toate ale existenței și conștiinței „Ca și cum sufletul ține minte loviturile primite / dar purificându-se într-o a se ocroti”. E o prozodie aproape simplă, fără pretenții de a epata, de a accentua. E discretă, a vieții „oarece”-ului, „a ceva-